

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет психології

Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Аксіопсихологічна герменевтика

Освітня програма Психологія

Спеціальність 053 - Психологія

Галузь знань 05 – Соціально-поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “26”серпня
2021р.

м. Івано-Франківськ – 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Аксіопсихологічна герменевтика
Освітня програма	«Психологія»
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	053 - Психологія
Галузь знань	05 – Соціально-поведінкові науки
Освітній рівень	PhD
Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна
Курс / семестр	2 курс
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 20 год. Семінарські заняття – 10 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Аксіопсихологічна герменевтика” є: вивчення гносеологічних джерел постання аксіопсихологічної герменевтики як предмету новітніх соціогуманітарних студій; культурно-історичне пояснення аксіопсихіки й аксіогенезу; психодинамічне тлумачення аксіопсихічних феноменів; обґрунтування засобів і механізмів культурно-феноменологічного конструювання аксіогенезу особи й групи; розуміння холістичної концепції аксіопсихології З. С. Карпенко; опанування поняттєво-категоріальним апаратом аксіопсихологічної герменевтики; експлікація психологічних механізмів порівневої трансформації аксіопсихічних феноменів; знаходження раціональних аргументів на користь розбудови проблемно-тематичного дерева аксіопсихології й аксіопсихологічної герменевтики.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

опанування епістемологічного корпусу аксіологічно-зорієнтованих психологічних концепцій; основоположних теоретичних джерел та ідей, релевантних для конструювання предмету аксіопсихологічної герменевтики та її теоретико-методологічних версій; сутнісного змісту ключових понять аксіопсихологічної герменевтики для реінтерпретації деяких ціннісно "нейтральних" психологічних фактів, механізмів, тенденцій і закономірностей; здійснення теоретико-методологічного аналізу епістемологічних джерел аксіопсихологічної герменевтики в контексті культурно-історичного, психодинамічного і феноменологічно-рефлексивного модусів аксіопсихології; вміння здійснювати реінтерпретацію різних психічних феноменів психіки в довільно вибраному інтенціональному локусі та визначати суб'єктно-ціннісний потенціал тих чи тих (аксіо)психологічних феноменів; здійснення герменевтичної реконструкції вікових періодів аксіогенезу в інтерпретаційному форматі принципу інтегральної суб'єктності; знаходження антиномічних синтезів у концептуальних побудовах;

реалізація власних ідей (розроблення проектних рішень) щодо проведення якісних досліджень з позицій аксіопсихологічної герменевтики; володіння техніками феноменологічного відцентрування, суб'єктно-ціннісної ампліфікації та смислової редукції при сприйманні та інтерпретації явищ суб'єктивної реальності; застосування холістичного суб'єктно-ціннісного підходу з метою інтерпретації інтенціонального змісту тих чи тих психічних феноменів; застосування здобутих знань для порівневого опису й посекторної інтерпретації аксіопсихічних феноменів повсякденного життя й культурних артефактів.

СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (на базі знання історії виникнення і трансформації предмета аксіопсихологічної герменевтики; специфіки ідіографічного (гуманітарного, описового, телеологічного, суб'єктивного) підходу в його зіставленні з номотетичним (природничо-науковим, каузальним, об'єктивним, пояснювальним) підходом).

СК3. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики (з урахуванням аксіологічної концепції персоно- й соціогенезу й онтологічних координат розуміння у форматі принципу інтегральної суб'єктності, атрибутів герменевтичного діалогу (відкритість, довіра, автентичність, доступність, експресивність, паритетність тощо).

СК4. Здатність до розробки та застосування відповідної методології, визначення стратегії та плану дій для дослідження/вирішення актуальної наукової/прикладної /практичної проблеми в галузі психології (з опорою на сутнісні ознаки герменевтичних процедур і психологічних механізмів розуміння; специфіку і процедури здійснення якісних досліджень у концептуально-методичному форматі аксіопсихології).

СК5. Здатність до розробки та вирішення дослідницьких задач з психології розвитку та соціальної психології в межах різних наукових парадигм (можливості застосування аксіопсихологічної герменевтики для визначення критеріїв психічного здоров'я, доцільності та ефективності різноманітних психотерапевтичних інтервенцій, розвивально-корекційних і виховних впливів, реалізації освітньої та культурної політики держави тощо).

ПР1. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (зокрема застосовувати поняттєво-категоріальний апарат аксіопсихологічної герменевтики; тлумачити герменевтичні одиниці розуміння аксіопсихіки (метафора, символ, міф, наратив) як культурні коди (схеми, матриці та ін.) суб'єктивного досвіду і культуральні матриці організації свідомості і поведінки; розуміти співвідношення синтетичного (ірраціонального, образно-інтуїтивного) й

аналітичного (раціонального, логіко-дискурсивного) шляхів пізнання суб'єктивної реальності).

ПР2. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій (з акцентом на герменевтичні процедури “розпаковування” автентичного смислу та знаходження його інтуїтивно-образних метафоричних референтів, прийоми налагодження діалогічної взаємодії у психотерапевтичному спілкуванні, веденні наукової дискусії тощо як запоруки ідентифікації та конструювання автентичних смислів; реалізувати діалогічний механізм сократичної бесіди (майєвтика) в інтересах наукової дискусії).

ПР7. Знати та переосмислювати існуючі та \ або створювати (за потреби) нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження, наприклад: застосовувати герменевтичні прийоми розуміння, інтерпретації, тлумачення до різноманітних “текстів” ціннісно-сислової свідомості особистості та соціальної психіки; інтерпретувати феномени індивідуальної свідомості і культуральні прояви соціальної психіки під кутом зору принципу інтегральної суб'єктності; встановлювати автентичний задум, ідентифікувати доглибний раціональний, а також екзистенційний смисли наукових та художніх текстів; враховувати рамкові умови інтерпретації аксіопсихічних феноменів у контексті відповідного персоніологічного, соціокультурного та різновидів останнього дискурсів; здійснити герменевтичну реконструкцію цих дискурсів у задалегідь обраному аксіологічному фокусі; використовувати імагінативно-телеологічний фокусінг з метою аксіопсихологічного проектування життєвого шляху особистості й соціокультурного поступу спільноти.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Поняття про герменевтику. Історичний ракурс появи дисципліни “Психологічна герменевтика”.	Розуміти та вміти обґрунтувати сутнісний зміст герменевтики, види герменевтики, історію виникнення герменевтики, особливості трансформації предмету психологічної герменевтики, основні герменевтичні процедури: розуміння, інтерпретацію, тлумачення.	Фронтальне опитування на семінарському занятті № 1. Тестування.

2.	Діалогічні засади психологічної герменевтики.	Розкрити зміст поняття діалогу крізь призму досліджень М. Бубера, М. Бахтіна, А. Хараша, К. Б'юдженталя та ін.; означити критерії та особливості діалогічної взаємодії; проаналізувати функціональний зміст діалогу в умовах наукових досліджень та психологічної практики.	Дискусія з опорою на першоджерела і міжпредметні зв'язки, аналіз особистого досвіду.
3.	Ціннісно-сміслова свідомість як предмет психологічної герменевтики.	Ознайомитись з особливостями ціннісного виміру індивідуальної свідомості (предиспозиційний організмічний, диспозиційний – індивідуально-суб'єктний, особистісний, індивідуальнісний, супердиспозиційний – універсумальний).	Фронтальне опитування на семінарському занятті № 3. Виступ із тематичним і повідомлення по (рефератами).
4.	Принцип інтегральної суб'єктності і її онтологічні координати розуміння.	Ознайомитись з питаннями: телеології суб'єкта в контексті аксіопсихологічної герменевтики; спектра інтегральної суб'єктності (відносний суб'єкт, моно-, полі-, метасуб'єкти, абсолютний суб'єкт) з цінностями вітальності, адаптації, інтеграції, індивідуального самотворення, ноосферного резонансу; феноменологічного відцентрування як універсального механізму розуміння.	Скласти автобіографічний нарратив «Моє життя», визначивши періоди (теми), що відповідають провідним духовним інтенціям і базовим цінностям особистості того періоду, зазначивши, якими суб'єктними і здатностями вони забезпечувалися. Навести аргументи (події,

			ситуації, вчинки, спосіб мислення, прийняті рішення тощо) на їх підтвердження. Обговорення.
5.	Герменевтичні засоби і психологічні механізми розуміння.	Розкрити зміст метафори, символу міфу, наративу як об'єктів розуміння. Опанувати проблему пошуку та експлікації нових герменевтичних одиниць, знання щодо емоційно-образного (континуально-інтуїтивне, ірраціональне, синтетичне) пізнання з функцією телеологічного проектування, логіко-дискурсивного (дискретне, раціональне, аналітичне) пізнання з функцією каузального обґрунтування наявного стану речей, зі змістом аксіопсихологічної реконструкції психотерапевтичного дискурсу.	Інтенціональний (аксіопсихологічний) аналіз обраного психотерапевтичного дискурсу.

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	-
Семінарське заняття	20
Самостійна робота	20
Індивідуальне завдання	10
Залік	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Семінарські з-тя		5		5		5				5								
Самостійна р-та							10							10				
Індивідуальні завдання																10		
Залік																	50	50
Всього за тиж-нь		5		5		5	10			5				10		10	50	100

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Тематичні презентації
Література:	
Основна	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Арутюнова, Н. Д. Метафора и дискурс / Н. Д. Арутюнова // Теория метафоры: Сборник: Пер с англ., фр., нем., исп., польск. яз./ Вступлен. и сост. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – Москва : Прогресс, 1990. – С. 5–32. 2. Брудный, А. А. Психологическая герменевтика [Текст] : учеб. Пособие / А. А. Брудный. – Москва : Лабиринт, 1998. – 336 с. 3. Варфоломеева, В.О. Психотерапия: герменевтический контекст. Монография / В.О. Варфоломеева. – Симферополь : Бланк-экспресс, 2002. – 148 с. 4. Гадамер, Г. Истина і метод / Г. Гадамер. – К. : Юніверс, 2000. – Т. 1: Герменевтика 1: Основи філософської герменевтики. – 464 с. 5. Герменевтика: история и современность: Критические очерки. – М. : Мысль, 1995. – 303 с. 6. Грицанов, А.А. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – Москва : АТС, Мн : Харвест, Современный литератор, 2001. – 1312 с. 7. Дільтей, В. Виникнення герменевтики / В. Дільтей // Сучасна зарубіжна філософія. Течія і напрями. – Київ : Ваклер, 1996. – С. 31–60. 8. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с. 9. Загадка человеческого понимания / Под общ. ред. А. А. Яковлева; Сост. В. П. Филатов. – Москва : Политиздат, 1991. – 352 с. 10. Знаков, В. В. Психология понимания: Проблемы и перспективы. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. – 448 с. 11. Зубрицька, М. Ното legens: читання як соціокультурний феномен [Текст] : монографія / М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с. 12. Карпенко, З. Аксиологічна психологія особистості / З. Карпенко. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2018. – 720 с. 13. Карпенко, З. С. Герменевтика психологічної практики [Текст]: монографія / З. С. Карпенко. – Київ : РУТА, 2001. – 160 с. 14. Квале, С. Исследовательское интервью / С. Квале. – Москва : Смысл, 2003. – 301 с. 15. Квіт, С. Герменевтика стилю [Текст]: монографія / С. Квіт. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 143 с. 16. Ключева Н. В. Качественные методы исследования : учебно-методическое пособие / Н. В. Ключева. Ярославль : ЯрГУ им. П.Г. Демидова, 2016. – 116 с. 17. Методология качественных исследований в психологии : учеб. пособие / Н. П. Бусыгина. – Москва : НИЦ Инфра-М, 2013. – 304 с. 18. Проблемы психологической герменевтики / под ред. Н. В. Чепелевой. – Київ: Изд-воНПУ им. Н. П. Драгоманова, 2009. – 382 с. 19. Рикер, П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике / П. Рикер. – Москва : Медиум, 1995. – 416 с. 20. Старовойтенко, Е. Б. Культурная психология личности [Текст]: монографія / Е. Б. Старовойтенко. – Москва : Академический проект, Гаудеамус, 2007. – 310	

с.

21. Страусс, А. Основы качественного исследования / А. Страусс, Дж. Корбин. – Москва : Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с.
22. Фридман, Дж. Конструирование иных реальностей: Истории и рассказы как терапия / Дж. Фридман, Дж. Комбс. – Москва : Независимая фирма «Класс», 2001. – 368 с.
23. Человек и его символы / под ред. Юнга. – СПб : Б.С.К., 1996. – 454 с.
24. Чепелева, Н. В. Психология чтения тексту студентами вузов / Н. В. Чепелева. – Киев : Либідь, 1990. – 100 с.

Додаткова

1. Бахтин, М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. М. Бахтин. – М. : Художественная литература, 1975. – 504 с.
2. Бусыгина, Н. П. Методологические основания качественных исследований в психологии: автореф. дис. ... канд. психол. наук. – М., 2010. – 33 с.
3. Бусыгина, Н. П. Качественная методология в психологии: исторические этапы и современное состояние / Н. П. Бусыгина // Журнал практического психолога. – 2013. – № 4. – С. 10–30.
4. Ванда, Н. В. Можливості та обмеження застосування герменевтичного методу у психології / Н.В. Ванда // Проблеми сучасної психології. – 2013. – Випуск 20. – С.70–91.
5. [Ванда, Н. В. Наративна психологія як галузь психологічної герменевтики / Н. В. Ванда // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 12 : Психологічні науки. – 2013. – Вип. 41. – С. 39–46. – Режим доступу: \[http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2013_41_8\]\(http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2013_41_8\)](#)
6. Гребенщикова, Т. А. Современные представления о понятии «дискурс» в психологических исследованиях / Т. А. Гребенщикова, И. А. Зачесова, Н. Д. Павлова // Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия: Психология и педагогика. – 2018. – Т. 15. – № 3. – С. 239–254. doi: 10.22363/2313-1683-2018-15-3-239-254
7. Дружинин, В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. Санкт-Петербург : Издательство «Питер», 2000. – 320 с.
8. Карпенко, З. З досвіду застосування автобіографічного нарративу в організаційній психології: аксіологічна оптика / З. Карпенко // Психологія особистості. – 2018. – № 1 (9). – С. 96–104.
9. Карпенко, З. С. Психолого-історична реконструкція соціальних міфологем як метод протидії маніпулятивним медіатехнологіям / З. С. Карпенко // Проблеми політичної психології. – 2015. – Вип. 2. – С. 361–370.
10. Келлет, П. Конфликтный диалог: работа с пластами значений для продуктивных взаимоотношений / П. Келлет. – Харьков : Изд-во «Гуманитарный Центр», 2010. – 416 с.
11. Кириллова, Е. И. Интент-анализ психотерапевтической речи / Е. И. Кириллова. Автореф. ... канд. психол. наук. Москва, 2010. – 31 с.
12. Крістева, Ю. Полілог / Ю. Крістева. – К. : Юніверс, 2004. – 480 с.
13. Масалков, И. К. Стратегия кейс-стади : методология исследования и преподавания / И. К. Масалков, М. В. Семина. – М. : Академический проект, 2011. – 443 с.
14. Мельникова, О. Т. Историко-эпистемологический контекст развития

- качественных исследований в психологии: часть 1 и 2 / О. Т. Мельникова, А. Н. Кричевец, Д. А. Хорошилов // Психологические исследования. – 2013. – № 32; 2014. – № 33. <http://psystudy.ru/index.php/num/2013v6n32/903-melnikova32.html>
<http://psystudy.ru/index.php/num/2014v7n33/930-melnikova33.html>
15. Мельникова, О. Т. Уровни анализа данных качественного исследования / Мельникова О. Т., Д. А. Хорошилов // Вопросы психологии. – 2010. – № 3. – С. 12–19.
16. Метод контент-анализа в психологических исследованиях : уч.-метод. пособие для студентов высших учеб. заведений, обучающихся по специальности «Психология» / под ред. О. И. Кильченко. – Пермь : Перм. гос. ун-т, 2007. – 104 с.
17. Михальчук, Н. О. Психологія читання та розуміння літературних творів старшокласниками: Монографія / Н. О. Михальчук. – К.: PRINT HOUSE, 2012. – 360 с.
18. Радзиховский, Л. А. Диалог как единица анализа сознания / Л. А. Радзиховский // Познание и общение. – М. : Наука, 1988. – С. 24–35.
19. Самосознание европейской культуры XX века: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе. – М. : Политиздат, 1991. – 366 с.
20. Улановский, А. М. Феноменологический подход как качественная исследовательская методология : автореф. дисс. ... канд. психолог. наук / А. М. Улановский. – Москва, 2005. – 21 с.
21. Улановский, А. М. Феноменологическая психология. Качественные исследования и работа с переживаниями / А. М. Улановский. – М. : Смысл, 2012. – 256 с.
22. Улановский, А. М. Феноменология разговора: метод конверсационного анализа / А. М. Улановский // Вопросы психолингвистики. – 2016. – № 1 (27). – С. 218–237.
23. Фрейд, З. Толкование сновидений / З. Фрейд. – К. : Здоров'я, 1991. – 384 с.
24. Чернов, А. Ю. Методологическое введение в проблему качественных методов / А. Ю. Чернов // Методология и история психологии. – 2007. – Т. 2. – Вып. 1. – С.118–129.
25. Karpenko, Z. Phenomenological analysis of an autobiographic narrative / Z. Karpenko, R. Abramciow // Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : монографія / [за ред. : С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – С. 35–45. (540 с.)
26. Karpenko, Z. Psychometrics, Rhetoric, Narrative in Media Psycholinguistics / Z. Karpenko // East European Journal of Psycholinguistics. – Vol. 7. – No. 2. – P. 80-96. URL: <https://eejpl.vnu.edu.ua/index.php/eejpl/article/view/367/247>
<https://doi.org/10.29038/eejpl.2020.7.2.kar>

7. Контактна інформація

Кафедра	Психології розвитку вул. Шевченка, 57 tel:380342596136 kpr@pnu.edu.ua
---------	---

Викладач (і)	Док.психол. н., проф.Карпенко З.С., Док.психол. н., доц.Климишин О.І.
Контактна інформація викладача	zinoviia.karpenko@pnu.edu.ua olha.klymyshyn@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу спрямована на розвиток вищої освіти в Україні, що ґрунтується на засадах гуманізму, демократизму, національної самосвідомості та міжнаціональної толерантності, й передбачає імплементацію базових принципів студентоцентрованого підходу до навчання студентів. Пріоритетними напрямками організації освітнього процесу є формування світогляду майбутніх фахівців (відкрита комунікація, обмін думками тощо), розвиток креативності, створення оптимальних умов для їх самореалізації, інтеграція неформальної освіти в формальну, широке застосування інформаційних технологій, впровадження дистанційної форми навчання, діджиталізація освіти та реалізація принципів STEM-освіти.

У процесі навчання використовуються такі методи: лекція (ознайомлювальна, проблемно-пошукова, узагальнювальна); моделювання (образно-символічне, концептуальне, графологічне, структурно-логічне); компаративний аналіз; метод наукового проєктування; евристична бесіда; маєвтичний діалог; метод міждисциплінарних аналогій; опрацювання першоджерел; індивідуальні консультації; «Мозковий штурм».

Серед методів контролю використано: тематичне повідомлення (реферат), творчу письмову самостійну роботу (автобіографічний наратив)); фронтальне усне опитування (колоквіум, дискусія), контрольна робота (інтенціональний (аксіопсихологічний) аналіз обраного психотерапевтичного дискурсу), тестування.

Викладач

Карпенко З.С.

Климишин О.І.